

Stanislav Grof

PROSLOV

u příležitosti Ceny Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97

Pražská křižovatka

5. října 2007

Vážený pane presidente, paní Havlová, milí přátelé,

je pro mne velkým potěšením vrátit se do Prahy, kde jsem se narodil, prožil své dětství, a obdržel své základní vzdělání. Ještě větší radosti než návštěva tohoto krásného města, které velice miluji, jsou pro mne zcela mimořádné okolnosti, které mě do Prahy tentokrát přivedly. Chtěl bych z celého svého srdce poděkovat prezidentu Havlovi, paní Havlové, a sboru poradců Nadace Dagmary a Václava Havlových za to, že mi udělili Cenu VIZE 97 za mou práci v oblasti výzkumu vědomí a lidské psyché. Je to pro mne nesmírnou ctí a také velikým překvapením po padesáti letech potýkání se s “veřejným anonymem” ve vědě, o kterém tak výmluvně hovořil profesor Vopěnka ve svém proslavu v říjnu roku 2004, když sám přijímal Cenu VIZE 97.

Důležitým důvodem, proč pro mne Cena VIZE 97 tak mnoho znamená je můj hluboký obdiv a úcta k prezidentu Havlovi jako umělci, filosofovi, státníkovi s rozsáhlou spirituální vizí, a člověku výjimečných osobních hodnot. Tento můj obdiv sdílí i mnoho mých amerických přátel, kteří mi opakovaně vyjádřili své přání mít v současné obtížné době za presidenta člověka s intelektuálními, morálními, a spirituálními kvalitami Václava Havla. A na svých cestách do různých zemí jsem měl často příležitost si ověřit, že tyto pocity sdílí mnoho lidí po celém světě. Nedovedu si představit žádné jiné ocenění, které by pro mne bylo osobně významnější. Dnešní ceremonie spadá na narozeniny presidenta Havla a já bych chtěl této příležitosti použít k tomu, abych mu k tomuto výročí srdečně blahopřál a popřál mu hodně zdraví, štěstí, a spokojenosti do budoucích let.

Mým osudem se zdá být zabývat se výzkumem oblastí, které jsou předmětem značně kontroverze ve vědě a společnosti. Má nekonvenční vědecká dráha začala zde v Praze před více než padesáti lety, když jsem se jako začínající psychiatr přihlásil jako dobrovolník k pokusu s LSD-25, diethylamidem kyseliny lysergove. Doc. Roubíček dostal tuto fascinující experimentální látku od švýcarské farmakologické firmy Sandoz. Neuvěřitelně silné psychedelické účinky tohoto alkaloidu z namelu objevil Dr. Albert Hofmann, když se jím při jeho syntéze náhodně intoxikoval.

Výzkumný projekt doc. Roubíčka vyžadoval kombinaci účinku LSD s vystavením mohutnému zdroji stroboskopického světla kmitajícího v různých frekvencích. Tato kombinace vyvolala ve mne hluboký mystický zážitek, který radikálně změnil můj osobní i profesionální život. Měl na mne tak hluboký vliv, že se výzkum heuristického, terapeutického, transformačního, a evolučního potenciálu mimořádných stavů vědomí stal v posledních padesáti letech mým životním povoláním, posláním, a osobní vášní.

Asi polovinu tohoto období se můj zájem soustředil na klinický výzkum psychedelických látek, nejdříve ve Výzkumném psychiatrickém ústavu v Praze-Bohnicích a později v Maryland Psychiatric Research Center v Baltimoru, kde jsem po několik let vedl poslední přežívající oficiální psychedelický výzkum v USA. Ve druhé polovině tohoto období jsem společně se svou manželkou Christinou v Esalen Institutu v Big Sur v Kalifornii vyvinul metodu, holotropního dýchání, při níž jsou hluboké mimořádné stavy vědomí vyvolané velmi jednoduchými prostředky, jako jsou zrychlené dýchání, evokativní hudba a práce s tělem (“bodywork”). V průběhu let jsme také pracovali s mnoha lidmi, kteří prožívali spontánní epizody mimořádných stavů vědomí – psychospirituální krize nebo “spiritual emergencies.”

Výzkum mimořádných stavů vědomí (jejich důležité podskupiny kterou jsem razil název holotropní) byl pro mne zdrojem nesčetných překvapení a konceptuálních šoků, vyžadujících radikální změny v chápání vědomí, lidské psyché, a povahy reality. Po mnoha letech denních setkání s “anomálními fenomény,” které současná věda nebyla schopna vysvětlit a jejichž existence byla v rozporu s jejími základními metafyzickými předpoklady, jsem došel k názoru, že pečlivé studium holotropních stavů a jevů, které jsou s nimi spojeny, jako jsou např. statisticky vysoce nepravděpodobné synchronicity, ukazuje nezbytnost radikální revise myšlení v psychologii a psychiatrii, Konceptuální změny, kterých je v těchto oborech zapotřebí by se svou povahou a rozsahem podobaly revoluci, kterou zažili fyzici v prvních třech desetiletích dvacátého století, když museli přejít od Newtonovy mechaniky ke kvantové-relativistické fyzice. Je možné dokonce říci, že by tato konceptuální revoluce byla logickým doplňkem radikálních změn, ke kterým už před mnoha lety došlo ve fyzice.

Změny v chápání vědomí a lidské psyché ve zdraví a nemoci, ke kterým nás nutí pozorování z výzkumu holotropních stavů, spadají do několika kategorií: Tento výzkum ukázal nutnost obohatit tradiční model psyché, omezeny na postnatální biografii a Freudovo individualní nevědomí, o dvě rozsahlé oblasti – perinatální (která má úzký vztah k biologickému porodu) a transpersonální (zprostředkující zážitky identifikace s druhými lidmi, zvířaty, a rostlinnou říší, a s lidskými a zvířecími předky, jakož i zážitky z historického a archetypálního kolektivního nevědomí).

Tradiční psychiatrie vidí začátky “psychogenních” emocí a psychosomatických poruch - těch které nemají žádnou biologickou příčinu - v dětství a kojeneckém věku. Práce s holotropními stavy ukazuje, že tyto poruchy mají přidatně hluboké kořeny v perinatální a transpersonální oblasti nevědomí. Tento nález by se sám o sobě mohl zdát vysoce pesimistickým, je však vyváženo objevením nových účinných mechanismů, které existují na těchto hlubokých úrovních nevědomí.

Cílem v tradičních psychoterapiích je dosáhnout intelektuálního pochopení, jak funguje lidská psyché, proč vznikají symptomy a jaký mají význam. Toto pochopení se pak stane základem k vyvinutí techniky, kterou psychoterapeuti používají k léčbě svých pacientů. Závazným problémem spojeným s touto strategií je překvapivý nedostatek shody mezi psychology a psychiatry ohledně nejzákladnějších teoretických problémů a

v důsledku toho ohromující množství konkurenčních škol psychoterapie. Práce s holotropními stavy nabízí překvapující radikální alternativu – mobilizaci hluboké vnitřní léčivé inteligence klientu, která je schopna řídit proces uzdravení a transformace.

Materialistická věda nemá místo pro žádnou formu spirituality a považuje ji za zásadně neslučitelnou s vědeckým světovým názorem. Jakoukoli formu spirituality vnímá jako výraz nedostatečného vzdělání, povercovosti, primitivního magického myšlení nebo závažného psychopatologického stavu. Moderní výzkum vědomí ukazuje, že spiritualita je přirozenou a legitimní dimenzí lidské psyché a univerzálního rádu věcí. V tomto kontextu je však důležité zdůraznit, že se toto prohlášení týká autentické spirituality založené na přímém osobním zážitku a nikoli ideologií a dogmat organizovaných náboženství.

Nová pozorování ukazují, že vědomí není epifenomenem hmoty – produktem komplexních neurofyzilogických procesů v mozku - ale základním atributem existence, jak to vidí velké východní spirituální filosofie. Jak už ukázal švýcarský psychiatr C. G. Jung, psyché není uzavřena v lidském mozku, ale prolina veskerou existenci (*anima mundi*). Individuální lidská psyché je nedílnou součástí této kosmické matrice a může se za určitých okolností prozítkově identifikovat s jejími různými aspekty.

Toto nové chápání psyché má důležité sociopolitické implikace. Lékařští antropologové ukázali, že mnoho fyzických rozdílů, které lidské skupiny vykazují vymizí, jakmile vědecký výzkum *homo sapiens* pronikne pod tenkou vrstvu epidermy; základní, anatomie, fyziologie, a biochemie jsou společné pro celé lidstvo. Moderní výzkum vědomí doplnil tato pozorování podobnými nálezy v oblasti lidské psychologie. Na úrovni postnatální biografie existují velké individuální rozdíly; podmínky života v dětství, pubertě, a dospelosti se radikálně liší od člověka k člověku, od rodiny k rodině, a od jednoho národa ke druhému. Tyto rozdíly se však začínají ztrácet jakmile prozítkově sebezkoumání v holotropních stavech vědomí dosáhne perinatální úrovně. Všichni členové lidského rodu sdíleli zážitky prenatálního života a porodu; rozdíly v této oblasti jsou individuální, nikoli specifické pro určité lidské skupiny. A jakmile proces hlubokého prozítkového sebezkoumání dosáhne transpersonální úrovně, vymizí všechny rozdíly.

Náš pozorování ukázala, že lidé všech skupin s nimiž jsme společně s mou manželkou Christinou pracovali v nejrozličnějších částech světa – v Evropě, Indii, Japonsku, Australii, jižní, střední a severní Americe, v Polynésii – měli v holotropních stavech přístup k celému kolektivnímu nevědomí ve smyslu C. G. Junga, a to jak k historickému tak i archetypálnímu, bez ohledu na jejich vlastní rasovou, národní, a kulturní příslušnost. Tyto zážitky překlenuly často i pohlavní rozdíly – mnoho z karmických, ancestrálních, a rasových zážitků obsahovalo prozítkově ztotožnění s příslušníky opačného pohlaví. Velice často byly dokonce identifikace s představiteli jiných živočišných druhů. Tento výzkum jednoznačně ukazuje něco, co by tradiční materialistická věda považovala za zcela absurdní – že celé lidské dějiny a historie vývoje života jsou trvale zaznamenány v nehmotném poli, k němuž každý z nás má prozítkový přístup. Ervinu Laszlovi se podařilo podat vědecký popis takového pole;

nazval je pole psi neboli akasické pole.

Perinatální a transpersonální zážitky mají hluboké psychologické důsledky. Když se obsah perinatální úrovně nevědomí vynoří do vědomí a je adekvátně integrován, vede to k radikální změně osobnosti. Jedinec zazije značný pokles agresivních tendencí a stane se tolerantnějším k druhým. Zážitek psychospirituální smrti a znovuzrození a vědomé spojení s pozitivními postnatálními a prenatálními vzpomínkami sníží iracionální nutkání a ambice a zvýší élan vital a joi de vivre – schopnost radovat se ze života a čerpat uspokojení z jednoduchých situací, jako jsou každodenní činnosti, jídlo, milování, příroda a hudba.

Proces spirituálního otevření a transformace se typicky dále prohloubí následkem transpersonálních zážitků. Pocity jednoty s vesmírem a jeho tvůrčím principem vedou k rostoucí identifikaci s celým stvořením a přinesou pocity údivu, lásky, soucitu a vnitřního míru. Spiritualita, která je výsledkem tohoto procesu, je univerzální, přesahující specifická náboženství, a všeobsahující; připomíná postoj k vesmíru, který najdeme u mystiků všech věků. Je velice autentická a přesvědčivá, neboť je založena na hlubokém osobním zážitku; je proto schopna úspěšně konkurovat jak s dogmaty organizovaných náboženství, tak s monisticko-materialistickou vědou.

Lidé prozítkově napojení na transpersonální oblast mají tendenci cenit si existence a cítit úctu ke všem živým bytostem. Jedním z nejpozoruhodnějších důsledků různých forem transpersonálních zážitků je spontánní vznik a rozvoj hlubokých humanitárních a ekologických zájmů a potřeby podílet se na společném cíli. Toto je založeno na téměř celulárním pochopení, že hranice univerza jsou relativní a že je každý z nás identický s celým předivem existence. V důsledku těchto transformačních zážitků mají lidé typicky hluboké pocity, že jsou občané naší planety a nikoli konkrétní země nebo členy specifické rasové, sociální, ideologické, politické nebo náboženské skupiny. Je zřejmé, že tento druh transformace by zvýšil naše šance na přežití, pokud by k němu došlo v dostatečně širokém měřítku.

Zdá se, že jsme všichni účastníky dramatického závodu o čas, který v dějinách lidstva nemá obdoby. V sázce není nic menšího, než budoucnost lidstva a osud života na naší planetě. Budeme-li aplikovat staré strategie, které globální krizi způsobily a jsou ve svých důsledcích extrémně destruktivní a sebe-destruktivní, může to vést k zániku moderní civilizace a dokonce i lidského druhu. Pokud však dostatečné množství lidí projde procesem hluboké vnitřní transformace a nabyde vyšší úrovně uvědomění, můžeme v budoucnosti dosáhnout stavu, kdy si zasloužíme hrdé jméno, které jsme dali svému druhu: *homo sapiens sapiens*.

Závěrem bych chtěl vyjádřit svou hlubokou vděčnost Christine, své manželce, nejlepší přítelkyni, a spolupracovníci za všechno, čím přispěla v průběhu let k výzkumu, kterému se dnes cenou Víze 97 dostalo tak mimořádného ocenění.